

ANTVORSKOV.

KORT RESUMÉ.

Af

Poul Nørlund.

ohannitterne, som boede her paa Antvorskov, var ikke nogen egentlig Munkeorden som f. Eks. Cistercienserne. De indtog, særlig i den første Tid, en Særstilling, hvilket hænger sammen med Ordenens Oprindelse.

Den gaar tilbage til S. Johannes-Hospitalet i Jerusalem, der tog sig af de mest forkomne blandt de Tusinder af Pilegrimme, som vovede den farefulde Rejse til det hellige Land. Oprindeligt var det simpelthen et Gæstehjem, men i 11.—12. Aarh. blev det et virkeligt Sygehus, der havde Plads til over 2000 Syge. For at underholde dette Hospital stiftedes der rundt om i Europa Døtreklostre, hvis Hovedopgave det var at skaffe Midler til Johannes-Hospitalets fortsatte Drift. I den første Tid, da Døtreklostrene udelukkende fandtes i Italien og Frankrig, sendte man hovedsagelig Varer, Naturalleverancer, til Jerusalem; siden blev det Pengeleverancer, særlig efter at Johannitterne havde taget en anden Opgave op ved Siden af Sygeplejen, idet de efter Jerusalems Fald i 1187

organiserede et Korps af Riddere til Kampen mod de Vantro. Disse militære Opgaver blev siden de dominerende, og Kampen mod Tyrkerne kostede umaadelige Summer.

Antvorskov var Hovedklostret for Norden, Prioren havde til Opgave at indsamle Bidragene fra alle Klostrene her i de nordiske Lande og ekspedere dem videre til Tyskland. I 14. Aarh. var Afgiften heroppefra omkr. 140 Guldfloriner. Men det er meget forstaaeligt, hvis man rundtom i Johannitterklostrene ikke har følt sig fuldt tilfredsstillet ved, at Pengene gik til saa fjerne og problematiske Formaal som Johannitteriddernes endeløse og resultatløse Kampe med Tyrkerne, og de nordiske Johannittere har ogsaa brugt en Del af deres Overskud i deres egen Hjemstavn, hvor de — i mindre Stil naturligvis end i sin Tid i Jerusalem — optog et haardt tiltrængt Arbejde for Sygeplejen. I Antvorskov véd vi, at de særlig tog sig af de Spedalske. Her i den danske Middelalder var Johannitterne de første der for Alvor tog dette Barmhertighedsarbejde op, og selv om det strængt taget kun var et Biformaal for dem, er det dog hovedsagelig af den Grund, at vi med Respekt og Taknemmelighed maa mindes Johannitterne, naar vi staar her ved Antvorskovs Ruiner.

Om disse Ruiner er der det at sige, at de dels stammer fra Antvorskovs ældste, dels fra dets yngste Tid. Blandt Bygningerne er der en 3—4 Stykker, som gaar tilbage til Tiden før og efter 1200, og vi faar Indtryk af, at der dengang ikke har været noget regulært Klosteranlæg, men blot en Samling spredte Bygninger. Først i Slutningen af det 13. Aarh. flytter Johannitterne fra denne lune Dal op paa Toppen af

Bakken og byggede her en lang og anselig Kirke, hvortil senere føjedes tre Klosterfløje, saaledes at der danedes et firfløjet Anlæg ganske som i Sorø. Sagen var jo, at naar Johannitternes Hovedopgave var at samle Midler til Korstogskampene, maatte de ogsaa tænke paa, hvorledes de bedst skaffede sig disse Midler. I Begyndelsen tiggede de, men det var en besværlig Vej. Derimod havde Forholdene ved Herreklostrene, fremfor alt da i Sorø, vist, at det største Aktiv for et Kloster var en stor Kirke, hvor Herremændene kunde købe sig Begravelsesplads, og hvor Munkene kunde paatage sig at læse Sjælemesser over de Døde. Betragtningen viste sig ogsaa at holde Stik her i Antvorskov, som samlede sig uhyre Rigdomme gennem Sjælemesseofre.

Men af dette store firfløjede Anlæg er nu kun de sørgeligste Rester bevaret under Jorden, til Trods for at det dog for ca. 150 Aar siden endnu var fuldt i Behold. Efter Reformationen indrettede Kongerne det store Kloster til et Slot og boede der ofte, naar de dyrkede Jagtens Glæder i de midtsjællandske Skove, eller naar de var paa Gennemrejse til eller fra Jylland.

Bygningerne hernede i Dalen blev derimod mere og mere degraderede til Avlsbygninger og til de allerede staaende føjedes i det 16.—17. Aarh. store Stalde og Ridehuse, hvoraf Ruiner tildels endnu er bevaret.

Tal. gav derefter en Oversigt over de historiske Personligheder, hvis Navne er knyttet til Antvorskov Kloster og Slot: Hans Tausen, Frederik d. II, som døde her paa Slottet, Kristian d. IV og Kirsten Munk, Sofie Amalie, Helene v. Viereggen, Frederik IV.s Elskerinde, som dog døde i Barselseng, inden

hun fik taget det for hende indrettede Grevskab Antvorskov i Besiddelse.

Det 18. Aarh. er for Antvorskov den store Op-løsningstid, og efter Forsøg i forskellige Retninger blev endelig det hele Gods solgt ved Auktion i 1774, og Hovedparten af Slagelseegnens store Gaarde er opstaaet af dette Gods.

Antvorskov Hovedparcel har siden da Gang paa Gang skiftet Ejer; men jeg maa have Lov til tilsidst at nævne den Slægt, som i de sidste Menneskealdr har ejet Antvorskov, og nævne dem med al den Hæder, som tilkommer den ogsaa paa dette Omraade: Familien Schou. Det er Oberstløjtnant Th. Schou og efter ham hans Sønner, hvis historiske Interesse og Pietet overfor det minderige Sted det først og fremmest skyldes, at de gamle Ruiner er gravet frem og Stedet i det hele gjort til Genstand for omfattende arkæologiske Undersøgelser, altid i Samarbejde med Nationalmuseet. Dette Arbejde kan ikke siges at være tilendebragt — det drejer sig jo om umaadelige Arealer — men det meste af hvad der overhovedet kan overkommes, er dog gjort. Ruinerne blev fredlyst under Nationalmuseet allerede dengang de i 1890erne var fremgravede og restaurerede; men i de seneste Aar er yderligere hele det store Klosterareal, der nu optages af en Park, blevet fredlyst, saaledes at „den nye Tid“ ikke vil faa Lov til at trænge ind her paa Johannittermunkenes gamle Enemærker.
